SERIA

MARIO VARGAS LLOSA

MARIO VARGAS LLOSA

PARADISUL DE DUPĂ COLȚ

Traducere din spaniolă de
MARIANA SIPOȘ

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Horia Barna
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Elena Stuparu

Tipărit la R.A. „Monitorul Oficial"

Mario Vargas Llosa
El paraíso en la otra esquina
© Mario Vargas Llosa, 2003

© HUMANITAS, 2004, 2010, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VARGAS LLOSA, MARIO
Paradisul de după colț / Mario Vargas Llosa;
trad., note: Mariana Sipoș. – București: Humanitas, 2010
ISBN 978-973-50-2646-2

I. Sipoș, Mariana (trad.)

821.134.2(85)-31=135.1

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Lui Carmen Balcells, prietenă de o viață

„Ce s-ar întâmpla cu noi, fără ajutorul a ceea ce nu există?“

PAUL VALÉRY, *Scurtă epistolă despre mit*

Flora în Auxerre

Aprilie 1844

Deschise ochii la patru dimineața și se gândi: „De azi o să schimbi lumea, Florita.“ Perspectiva de a pune în mișcare mecanismul care, după trecerea unor ani, va transforma omenirea și va face să dispară injustiția nu o speria. Se simțea liniștită, în stare să se confrunte cu orice obstacol care îi va ieși în cale. La fel ca în seara aceea din Saint-Germain de acum zece ani, la prima adunare a sansimonienilor, când, ascultându-l pe Prosper Enfantin descriind perechea-Mesia care va mântui lumea, își promisese ei înseși, hotărâtă: „Femeia-Mesia vei fi tu.“ Bieții sansimonieni, cu ierarhiile lor fanteziste, dragostea lor fanatică pentru știință și cu ideea că, pentru progres, era de ajuns să aduci la guvernare industriași și să administrezi societatea ca pe o întreprindere. I-ai lăsat mult în urmă, Andaluzo!

Se ridică, se spălă și se îmbrăcă fără grabă. Cu o seară în urmă, după vizita pe care i-o făcuse pictorul Jules Laure pentru a-i ura noroc în turneu, își terminase de făcut bagajul și, ajutată de Marie-Madeleine, servitoarea, și de sacagiul Noël Taphanel, l-a coborât la baza scării. A dus chiar ea geanta cu exemplarele recent tipărite din *Uniunea Muncitoare*; după câteva trepte trebuia să se oprească să-și tragă sufletul, căci erau foarte grele. Când birja sosi la casa din rue du Bac pentru a o duce la debarcader, Flora era trează de câteva ore.

Era încă întuneric. Se stinseseră felinarele cu gaz de la colțul străzilor și vizitiul, înfășurat într-o manta care îi lăsa doar ochii descoperiți, mâna caii cu un bici șfichiuitor. Auzi bătând clopotele de la Saint-Sulpice. Străzile, pustii și întunecate, păreau fantomatice. Dar, pe malul Senei, debarcaderul

forfotea de pasageri, marinari și hamali care făceau ultimele pregătiri pentru debarcare. Se auzeau comenzi și strigăte. Când vaporul ridică ancora, lăsând în urmă pe apele cenușii ale râului un siaj de spumă, soarele strălucea pe cerul primăvăratic și Flora, în cabina ei, bea un ceai fierbinte. Fără să mai piardă timpul, notă în jurnal: 12 aprilie 1844. Apoi imediat începu să-și studieze tovarășii de călătorie. Vor ajunge la Auxerre la lăsarea nopții. Opt ore pentru a-ți îmbogăți cunoștințele despre săraci și bogați în acest eșantion fluvial, Florita.

Se aflau puțini burghezi pe vas. Mulți marinari, care aduseseră la Paris, de la Joigny și Auxerre, produse agricole, se întorceau acasă. Stăteau în jurul patronului, un roșcovan păros de vreo cincizeci de ani, morocănos, dar cu care Flora avu o conversație amicală. Așezat pe punte în mijlocul oamenilor săi, la nouă dimineața, dădu fiecăruia pâine la discreție, șapte-opt ridichi negre cu un strop de sare și două ouă fierte. Și într-o cană de metal care trecea din mână în mână, o înghițitură dintr-un vin de regiune. Marinarii câștigau un franc și jumătate pentru ziua de muncă, dar în timpul iernilor lungi o duceau foarte greu, îndurând multe lipsuri ca să poată supraviețui. În epoca ploilor, munca lor sub cerul liber devenea și mai grea. Dar, în relația acestor oameni cu stăpânul lor, Flora nu observă servilismul marinarilor englezi care abia îndrăzneau să-și privească șefii în ochi. La ora trei după-amiaza, patronul le oferi ultima masă a zilei: felii de șuncă, brânză și pâine, pe care ei le mâncară în liniște, așezați în cerc.

În portul Auxerre, pierdu enorm de mult timp, chinuindu-se să coboare bagajul. Lăcătușul Pierre Moreau îi rezervase un hotel central, mic și vechi, la care ajunse în zori. În timp ce despacheta, se crăpa de ziuă. Se vârî în pat, știind că nu va reuși să închidă ochii. Dar, pentru prima oară după mult timp, în cele câteva ore cât a stat întinsă văzând prin perdelele de creton cum creștea lumina, nu se mai gândi la misiunea ei, la suferințele omenirii sau la muncitorii pe care îi va recruta pentru Uniunea Muncitoare. Se gândi la casa unde se născuse, în Vaugirard, la periferia Parisului, un cartier de burghezi pe care acum îi detesta atât de mult. Îți

mai aminteai oare de *acea* casă spațioasă, confortabilă, cu grădina bine întreținută, cu servitoarele trebăluind mereu, sau doar ce-ți povestea mama ta despre ea, când nu mai erați bogate, ci sărace, și doamna neajutorată care devenise mama ta se consola astfel cu acele amintiri mângâietoare de toată promiscuitatea, înghesuiala și urâțenia cămăruțelor din rue du Fouarre? Trebuiseră să se refugieze acolo după ce autoritățile le luaseră casa din Vaugirard invocând faptul că actul de căsătorie al părinților tăi, încheiat la Bilbao de un preot francez expatriat, nu era valabil și că don Mariano Tristán, spaniol din Peru, era cetățean al unei țări cu care Franța se afla în război.

Probabil, memoria ta, Florita, nu reținuse din primii tăi ani de viață decât ceea ce îți povestise mama ta. Erai foarte mică pentru a-ți aminti de grădinari și servitoare, de mobilele tapisate cu mătase și catifea, draperiile grele, obiectele de argint, aur, cristal și ceramica pictată de mână care împodobeau salonul și sufrageria. Madame Tristán se refugia în splendoarea trecutului din Vaugirard ca să nu vadă lipsurile și mizeria urât mirositoare din Place Maubert, forfotind de cerșetori, vagabonzi și sărăntoci, nici acea rue du Fouarre plină de taverne, unde ți-ai petrecut câțiva ani ai copilăriei pe care, de data asta, da, ți-i aminteai foarte bine. Să urci și să cobori lighenele cu apă, să urci și să cobori pungile cu gunoi. Cu frică să nu întâlnești, pe scara abruptă, cu trepte roase care scârțâiau, pe bețivul acela cu fața vineție și nasul umflat, unchiul Giuseppe, mânălungă, care te pângărea cu privirea și chiar te ciupea uneori. Ani de sărăcie, de frică, de foame, de tristețe, mai ales când mama ta cădea într-o stupoare tâmpă, incapabilă să-și accepte nefericirea, după ce trăise ca o regină, cu bărbatul ei — bărbatul ei legitim în fața lui Dumnezeu — don Mariano Tristán y Moscoso, colonel al armatei regelui Spaniei, mort prematur de o apoplexie fulgerătoare la 4 iunie 1807, când tu nu aveai decât patru ani și două luni.

Era, de asemenea, improbabil să ți-l amintești pe tatăl tău. Fața rotundă, sprâncenele dese și mustața răsucită, obrajii ușor trandafirii, mâinile cu inele, perciunii lui don Mariano, de care-ți aduceai aminte, nu erau ale tatălui tău în carne și

oase, care te ducea în brațe să vezi fluturii rotindu-se în florile din parcul Vaugirard și uneori se amuza să-ți dea biberonul, nu erau ale acelui domn care-și petrecea ore întregi în biroul lui citind cronicile călătorilor francezi în Peru, don Mariano pe care venea să-l viziteze tânărul Simón Bolívar, vitorul Eliberator al Venezuelei, Columbiei, Ecuadorului, Boliviei și Peru-ului. Toate acestea aparțineau portretului pe care mama ta îl ținea în camera ei din micul apartament din rue du Fouarre. Și, de asemenea, erau din cele două portrete în ulei ale lui don Mariano pe care le avea familia în casa din strada Santo Domingo din Arequipa, pe care le-ai contemplat ore întregi ca să te poți convinge că acel domn elegant și prosper era progenitorul tău.

Ascultă primele zgomote ale dimineții pe străzile din Auxerre. Flora știa că nu va mai putea să doarmă. De la nouă avea mai multe întâlniri stabilite prin intermediul lăcătușului Moreau, grație scrisorilor de recomandare al bunului Agricol Perdiguier către prietenii lui din societățile muncitorești de ajutor reciproc din regiune. Mai aveai timp. Întârziind încă un pic în pat vei căpăta forțe pentru a fi la înălțimea faptelor tale, Andaluzo.

Ce s-ar fi întâmplat dacă ar mai fi trăit încă mulți ani colonelul Mariano Tristán? Nu ai fi cunoscut sărăcia, Florita. Grație unei dote bune, te-ai fi măritat cu un burghez și poate ai fi trăit într-o vilă frumoasă, înconjurată de grădini, în Vaugirard. Nu ai fi știut ce înseamnă să mergi la culcare cu mațele chinuite de foame, nu ai fi aflat sensul unor concepte ca discriminare și exploatare. Injustiția ar fi fost pentru tine un cuvânt abstract. Sau poate părinții ți-ar fi oferit o educație aleasă: colegii, profesori, un profesor particular. Deși, nu era sigur: o fată dintr-o familie bună nu era educată decât pentru a-și găsi un bărbat și pentru a fi o mamă bună și o bună gospodină. Nu ai fi cunoscut nici unul din lucrurile pe care a trebuit să le înveți de nevoie. Bine, e adevărat, nu ai fi făcut nici acele greșeli de ortografie de care ți-a fost rușine toată viața și, fără îndoială, ai fi citit mai multe cărți decât ai citit. Ți-ai fi petrecut anii preocupată de garderobă, îngrijindu-ți mâinile, ochii, părul, silueta, ducând o viață mondenă de petreceri, baluri, spectacole de teatru, ospețe,

excursii, cochetării. Ai fi fost un frumos parazit închistat în căsătoria ta reușită. Niciodată nu ai fi simțit curiozitatea de a afla cum e lumea dincolo de reduta în care ai fi trăit închisă, în umbra tatălui tău, a mamei tale, a soțului tău, a copiilor tăi. Mașină de făcut copii, sclavă fericită, ai merge la slujba de duminică, te-ai împărtăși vinerea și ai fi, la patruzeci și unu de ani, o matroană plinuță, moartă după ciocolată. Nu ai fi călătorit în Peru, nici nu ai fi descoperit plăcerea în brațele Olympiei, nici nu ai fi scris, în ciuda greșelilor de ortografie, cărțile pe care le-ai scris. Și, desigur, nu ai fi conștientizat niciodată sclavia femeilor, nici nu te-ai fi gândit că pentru a se elibera, era indispensabil ca ele să se unească cu alți exploatați cu scopul de a duce la bun sfârșit o revoluție pașnică, la fel de importantă pentru viitorul omenirii ca apariția creștinismului acum 1 844 de ani. „Mai bine că ai murit, *mon cher papa*", zâmbi, dându-se jos din pat. Nu era obosită. De douăzeci și patru de ore nu o mai duruse spatele sau burta, nici nu simțise prezența rece a oaspetelui din piept. Te simțeai excelent, Florita.

Prima întâlnire, la nouă dimineața, a avut loc într-un atelier. Lăcătușul Moreau, care ar fi trebuit să o însoțească, fusese nevoit să plece urgent din Auxerre, pentru că-i murise o rudă. Vei dansa singură, deci, Andaluzo. Așa cum era stabilit, o așteptau în jur de treizeci de membri ai uneia dintre grupările rezultate după fărâmițarea asociației mutuale, din Auxerre. Avea un nume frumos: Datoria Libertății. Erau aproape toți cizmari. Priviri neîncrezătoare, incomode, uneori mai îndrăznețe, pentru că oaspetele era o femeie. Se obișnuise cu acest fel de primire de când, cu luni în urmă, începuse să-și expună, în fața unor grupuri mici, la Paris sau la Bordeaux, ideile ei despre Uniunea Muncitoare. Le-a vorbit fără ca vocea să-i tremure, mult mai sigură pe ea decât era în realitate. Neîncrederea auditoriului se risipi pe măsură ce le explica faptul că, doar unindu-se, muncitorii vor obține ceea ce își doreau cel mai mult — dreptul la muncă, la educație, asistență sanitară, condiții decente de trai — în timp ce divizați, vor fi mereu tratați rău de bogătași și de către autorități. Toți au fost de acord când, în sprijinul ideilor ei, a citat controversata carte a lui Pierre-Joseph

Proudhon *Ce este proprietatea?*, care de la apariție, în urmă cu patru ani, era mereu subiect de discuție la Paris din cauza unei afirmații zdrobitoare: „Proprietatea înseamnă furt.“ Doi dintre cei prezenți, care i se părură fourieriști, veniseră gata pregătiți să o atace, cu argumente pe care Flora le mai auzise la Agricol Perdiguier: dacă muncitorii trebuiau să scoată niște franci din salariile lor mizerabile pentru a plăti cotizația la Uniunea Muncitoare, de unde le vor mai putea duce copiilor o bucată de pâine? Răspunse calmă la toate aceste obiecții. I se păru că, în ceea ce privește cotizația cel puțin, se lăsaseră convinși. Dar rezistența lor a fost tenace în ceea ce privește căsătoria.

— Dumneavoastră atacați familia și vreți să dispară. Nu e creștinește, doamnă.

— Ba este, este, răspunse, gata să izbucnească. Dar își îndulci vocea. Creștinește nu este ca, în numele sanctității familiei, un bărbat să își cumpere o femeie doar ca să îi toarne copii și să o transforme în animal de povară și, pe deasupra, să o mai și stâlcească în bătaie de fiecare dată când bea câteva pahare în plus.

Fiindcă observă că ochii li se măriseră, descumpăniți de ceea ce auzeau, le propuse să abandoneze acest subiect și împreună să-și imagineze mai degrabă beneficiile pe care le va aduce Uniunea Muncitoare țăranilor, meșteșugarilor și muncitorilor ca ei. De exemplu, Palatele Muncitorilor. În aceste localuri moderne, aerisite, curate, copiii lor vor primi educație, familiile lor se vor trata cu medici și infirmiere calificate în caz de boală sau de accidente de muncă. În aceste reședințe primitoare se vor putea retrage la odihnă când forța de muncă le va scădea sau când vor fi prea bătrâni pentru a mai munci în fabrică. Ochii triști și obosiți care o priveau se însuflețiră și începură să strălucească. Nu merita, pentru a dobândi astfel de lucruri, să sacrifice o mică parte din salariu pentru cotizație? Câțiva fură de acord.

Ce ignoranți, ce proști, ce egoiști erau mulți dintre ei. Își dădu seama când, după ce le răspunse la întrebări, încercă să afle mai multe despre ei. Nu știau nimic, le lipsea curiozitatea și erau împăcați cu viața de animal pe care o duceau. Li se părea greu să-și dedice o parte din timp și

Cuprins

Flora în Auxerre
Aprilie 1844 7
Demonul care pândește fata
Mataiea, aprilie 1892 17
Bastardă și dezertoare
Dijon, aprilie 1844 36
Ape misterioase
Mataiea, februarie 1893 52
Umbra lui Charles Fourier
Lyon, mai și iunie 1844 69
Annah, Javaneza
Paris, octombrie 1893 87
Vești din Peru
Roanne și Saint-Étienne, iunie 1844 104
Portretul Alinei Gauguin
Punaauia, mai 1897 121
Călătoria peste ocean
Avignon, iulie 1844 138
Nevermore
Punaauia, mai 1897 156
Arequipa
Marsilia, iulie 1844 174
Cine suntem?
Punaauia, mai 1898 193
Călugărița Gutiérrez
Toulon, august 1844 205

Lupta cu îngerul
Papéete, septembrie 1901 223
Bătălia de la Cangallo
Nâmes, august 1844 241
Casa Plăcerii
Atuona (Hiva Oa), iulie 1902 262
Cuvinte pentru schimbarea lumii
Montpellier, august 1844 282
Viciul târziu
Atuona, decembrie 1902 298
Orașul-monstru
Béziers și Carcassonne, august/septembrie 1844 318
Vrăjitorul din Hiva Oa
Atuona, Hiva Oa, martie 1903 338
Ultima bătălie
Bordeaux, noiembrie 1844 357
Cai roz
Atuona, Hiva Oa, mai 1903 375